

[העברית בעידן הגלובליזציה]

יחידת הוראה לכיתה י העוסקת
בכתיבה של ערך אנציקלופדי מקוון
ערכה למורה

מפמ"ר: תומר בוזמן

כתבו (לפי סדר האל"ף-בי"ת):

הלה אתקין, ענבל גורן, ד"ר עליזה עמיר, מרים רבינוביץ

יעוץ אקדמי: ד"ר עליזה עמיר, הלה אתקין

שנה"ל תשע"ה

תוכן עניינים

3	עברית בעידן הגלובליזציה.....	
3	מבוא.....	
3	הציר האורייני (הבנה והבעה).....	
4	תקשוב.....	
4	עקרונות של למידה משמעותית.....	
4	הצעות לאירועי הערכה.....	
5	פעילות 1.....	
5	חומרים לתלמיט.....	•
6	פעילות 2.....	
6	חומרים לתלמיט.....	•
7	פעילות 3.....	
8	חומרים לתלמיט.....	•
9	פעילות 4.....	
9	חומרים לתלמיט.....	•
10	ביבליוגרפיה.....	

עברית בעידן הגלובליזציה

כתיבה של ערך אנציקלופדי מקוון

מבוא

ביחידה זו נתמקד במטלה ארוכת טווח שעיקרה כתיבת ערך אנציקלופדי. בעשורים האחרונים אנו עדים לתהליכים של שינוי במקורות המידע המשמשים את הלומד. כמות המידע הכפילה ואף שילשה את עצמה, והיא נגישה לכול. אין עוד אפשרות לסמוך על מקור מידע בודד, ומקורות מידע שנחשבו בעבר בני סמכא, נקראים כיום בעין ביקורתית, ומצריכים יצירה של דיאלוג עמם ושאלת שאלות, כגון מה הופך מקור מסוים מהימן יותר מאחר, כיצד נוצרת לכידות בטקסט הנשען על מקורות שונים, לאילו צרכים אפשר להשתמש במידע ועוד. זו הזדמנות להתוודע למיזם המבורך של ויקיפדיה, "אנציקלופדיה שיתופית, חופשית ומהימנה", ולהתחקות אחר תהליכים של עריכה ותרומה לידע השיתופי תוך העשרת הידע האישי. התהליך מתגמל ומהנה, ועשוי להניע את התלמידים להיות עורכים שותפים במפעל חשוב זה. יחידה זו מדגישה את תהליך הכתיבה של ערך אנציקלופדי על סמך חקר המאפיינים של ערך אנציקלופדי מקוון, קריאה של מקורות מידע מגוונים ושכתוב הטיוטות עד לגיבוש התוצר הסופי.

ביחידה זו הוספנו צלמיות (אייקונים) לנוחיותכם.

חומרים לתלמיט:

דיון במליאת הכיתה:

הערות למורה:

עבודה בקבוצות:

עבודה בזוגות:

עבודה אישית:

מטרות היחידה

- לחקור את המאפיינים של ערך אנציקלופדי מקוון.
- לבנות תשתיות של ידע לכתיבה על סמך מקורות מגוונים.
- לכתוב ערך אנציקלופדי מקוון לכיד ומקושר.

הציר האורייני (הבנה והבעה)

- חילוץ עקרונות הסוגה על סמך ערכים קיימים
- איסוף מידע ממקורות מידע
- המרה של ידע ממאמרי עמדה לטקסט מידע
- יצירת הכללות על סמך ההתנסות בכתיבה

תקשוב

- חיפוש של ערכים אנציקלופדיים
- יצירת מסמכים שיתופיים
- בנייה של מצגות או של כרזות אינטראקטיביות שיתופיות
- צפייה בסרטונים

 למורה: מומלץ להצלות את הערכים למרחב אינטרנטי או לסביבות למידה.

שימו לב, יחידה זו מלמדת טיפול בנושאים לשוניים, כגון

- אופים
- מפני שמנייט
- המרות של מפניט פועלניט למפניט שמנייט
- מפניט המאפשרים דחיסת מידע, כגון שמות פועלניט ומפניט סמיכות

אנו מניחים שכל הנושאים הלשוניים מוכרים לכם וידועים לה מכבר. היחידה הזאת מאפשרת ללמד באישה פונקציונלית תוך הדגשת השימוש בה. כמו כן רצוי להתבונן בצנייני הלשון בכתובת התלמידים בהתאם להוראה בכתבה ולהסב את תשומת לבם לשימוש בהם בכתובה.

עקרונות של למידה משמעותית

- למידת חקר
- למידה שיתופית
- הבניה עצמית של ידע ושל מיומנויות
- ויסות עצמי¹ הכולל תהליך רפלקטיבי על הלמידה
- שילוב של ערכים, ושל מעורבות בתהליך הלמידה: חשיפה לסוגיית מצבה של העברית תוך התבוננות בעמדות שלהם ביחס אליה, מתן הזדמנות להביע עמדה ולחשוב על דרכי התמודדות עם הבעיה.

הצעות לאירועי הערכה

- ניסוח עקרונות לכתובה של ערך אנציקלופדי בעקבות דיון בקבוצה
- כתיבה של ערך אנציקלופדי מקוון – דגש על תהליך ועל תוצר
- כתיבת עצות לכותבי ערכים

¹ **ויסות עצמי** בלמידה הוא תהליך אקטיבי שבו הלומד מציב לעצמו מטרות ומנסה לשלוט בקוגניציה, במוטיבציה, בהתנהגות ובסביבה שלו בהתאם למטרות שלו ולמשובים שהוא מקבל מהסביבה.

פעילות 1

כתיבת טיעון בעקבות צפייה בסרטונים

מבחר סרטונים לחשיפה לנושא שפה וגלובליזציה

- [שפה וגלובליזציה](#)
- [גלובליזציה - הרצאה מ-TED](#)
- [שיר על גלובליזציה](#)
- [מילות השיר](#)
- [גלובליזציה על פי ארץ נהדרת](#)
- [עמדות שונות על גלובליזציה](#)
- [סרט אנימציה](#)
- [60 שניות על גלובליזציה](#)
- [שפת השירים בתכנית "כוכב נולד"](#)

נושא הכתיבה: האם נשקפת לעברית סכנה אמיתית בעידן הגלובליזציה?

למורה: אפשר להוסיף שאלות המלוות את הצפייה בשפה שלפני הכתיבה:

- מהט מאפייני הגלובליזציה?
- מהן ההשפעות של הגלובליזציה על השפה העברית?
- מטרה זו אינה המוקד היחידה זו. היא נוצרה לקשור את התלמידים לסוגיה הנדונה ולבחון את צמדותיהם כלפייה לפני שהם מצמיקים בה.
- מומלץ לבחור מבין הסרטונים את מה שנראה לכם מצניין, מתאים לאוכלוסייה ומקדם את המטרה. אין צורך להקרין את כולם.
- בסוף היחידה תינתן לתלמידים אפשרות לשכתב את תוצרי כתיבתם בעקבות המהלך שהם עברו. בשפה הראשון תישמר בתלקיט הכרסה הראשונה בלבד.

חומרים לתלקיט

טקסט טיעון – טיוטה ראשונה

פעילות 2

למידת חקר של ערך אנציקלופדי

המטרה: הכרת מאפייניו של ערך אנציקלופדי

 למורה: התלמידים יחקרו כעלמה ערכים בוויקיפדיה, וינסחו עקרונות לפניהם של ערך במרשתת.² באמצעות פעילות חקר זו יבנו התלמידים את הידע שלהם על ערך אנציקלופדי וינסחו הכללות.

בקבוצות

- א. חפשו שלושה ערכים בוויקיפדיה המעניינים אתכם.
- ב. ציינו לפחות שלושה מאפיינים חיצוניים ומבניים משותפים לערכים שבחרתם.
- ג. ציינו שני מאפיינים שיופיעו בערך אנציקלופדי מקוון ולא יופיעו בערך אנציקלופדי מודפס.
- ד. לשון הטקסט: באיזה גוף כתוב הטקסט? האם רוב המשפטים הם פועליים או שמניים? האם יש סימנים לשוניים לנוכחותו של המוען, כגון שימוש בגוף ראשון או שני? האם יש מילים בעלות קונוטציות חיוביות או שליליות? האם הלשון מטפורית או ריגושתית? האם יש נקיטת עמדה מפורשת?
- ה. נסחו דף מידע הכולל את המאפיינים של ערך אנציקלופדי מקוון, והביאו דוגמאות לכל מאפיין.

 למורה: מטרת פעילות זו היא הפניה עצמית של הידע על פי עקרונות הלמידה הקונסטרוקטיביסטית.

שימו לב, שהפריט בתלקיט הוא תוצר של עבודה קבוצתית, ולמרות זאת נשמר בתלקיט של כל תלמיד.

הומרים לתלקיט

דף מידע ובו המאפיינים של ערך אנציקלופדי מקוון.

² אפשר להיעזר במדריך [לכתיבת ערכים](#) בוויקיפדיה.

פעילות 3

הרחבת תשתיות הידע לצורך כתיבת ערך אנציקלופדי

הערך שייכתב יהיה תת־קטגוריה בערך הוויקיפדי עברית.

בקבוצות

- א. קראו את הטקסטים שלפניכם³ וציינו מה מתוכם מתאים לכלול בערך שתכתבו.
- ב. הציגו בפני הכיתה את המידע שבעיניכם הוא חיוני לכתיבת הערך **השפה העברית בעידן הגלובליזציה** בוויקיפדיה. תוכלו להציג את המידע באמצעות מצגת, כרזה או בכתיבה על גבי הלוח.

למורה: הטקסטים מופיעים בנספח הטקסטים ברמות שונות. יש לשים לב לכך שהטקסטים ברובם הם טקסטים של טיוען, והתלמידים נדרשים לחפש מתוכם מידע.

מאמץ להשוות לפחות בין שתי קבוצות ולדון בשיקולים של כל קבוצה מבחינת בחירת המידע, האם המידע בשתי הקבוצות היה למה? אם כן – מדוע? אם לא – מדוע?

בזוגות או עבודה אישית

- בעקבות פעילויות 2 ו־3 שביצעתם כתבו עצות לחבריכם כיצד לכתוב ערך אנציקלופדי.

למורה: זוהי כתיבת המתייחסת למהות המטה־קואנטיטיבית. מן הצעות של כל הקבוצות אפשר לדעת עד כמה התלמיד הפנים את מאפייני הסוגה. כמו כן צוות יהוו תשתיות לבניית המחווה. הדיון בכיתה יתמקד בהכללות של הצעות והפסיכתן לתחומים להצרכה.

ישו לב, הפעילות נשנת על הפעילויות הקודמות ביחידה. אין אפשרות במקרה לה לדלל על עמית.

בקבוצות או עבודה אישית

- טיוטה 1 - בעקבות כל הפעילויות כתבו ערך אנציקלופדי **העברית בעידן הגלובליזציה** שיופיע כתת־קטגוריה בערך עברית.

³ בנספחים מספר רב של טקסטים. הם נועדו לאפשר לכם להתאימם לתלמידים מבחינת אורכם ומבחינת רמת הקושי שלהם.

במליאה

ניסוח משותף של רכיבים להערכת ערך אנציקלופדי מקוון (בניית מחוון)

בקבוצות

מבין הערכים האנציקלופדיים שנכתבו בחרו את **התוצר המיטבי** שלפי דעתכם מתאים לפרסום, ונמקו את הבחירה. בחרו נציג שיציג את בחירתכם במליאה.

עבודה אישית

- טיוטה 2 - בעקבות הפעילות בכיתה שכתבו את הטקסט שכתבתם.

התבוננות בתהליך הכתיבה

בחרו שאלה אחת וענו עליה.

- אילו שינויים ערכת בגרסה השנייה, ומדוע ערכת אותם?
- או
- במה שונה הגרסה האחרונה מהגרסה (מהטיוטה) הראשונה?

 למורה: בשלב זה מומלץ לחזור למליאה. נציג מכל קבוצה יציג את הערך שנבחר כולל הנימוקים לבחירה. כדאי להחליט כיצד יוצג הערך, אם יחולק לתלמידים כשהוא מודפס או יוקרן על גבי הלוח. קריאה בקול לא תאפשר חגיגה מצויקת של הטקסט. בתום הצגת הערך הנבחר של כל קבוצה, יבחר הערך המתאים ביותר לפרסום. מאחר שאין אפשרות לפרסם את הערך בוויקיפדיה, מומלץ לפרסם את הערך הנבחר או את הערכים הנבחרים במסגרת הבית-ספרית.

חומרים לתלקיט

- תוצר הכתיבה ושכתובו - שני תוצרים : טיוטה ראשונה של הערך האנציקלופדי ותוצר ערוך ומשוכתב
- מרכיבים (תבחינים להערכה)
- התבוננות בתהליך הכתיבה

פעילות 4

עבודה אישית

האם נשקפת לעברית סכנה אמיתית בעידן הגלובליזציה?

1. קראו שוב את הטקסט שכתבתם בפעילות מספר 1 וכתבו טיוטה נוספת.
2. השוו בין שתי הגרסאות (טיוטות) וציינו מה ההבדלים בין הגרסה הראשונה, שנכתבה לפני מהלך הלמידה, ובין זו שנכתבה בעקבותיו.

 למורה: כציילות זו נוצרה להדגיש את החשיבות של תשתיות הידע לצורך כתיבה מיטבית. בעקבות החשיפה למידע הרב שבמסגרת הצרכ האנציקלופדי, כציילות זו התלמיד יכול לבחון מחדש את צמדותיו ולשפר את איכות ההנמקה.

חומרים לתלמיד

- שתי הגרסאות של הטיעון
- השוואה בין הגרסאות

ביבליוגרפיה

- אלון, ע' (2006). תחביר פונקציונאלי, בתוך: [הטקסט הכתוב בעברית בת-ימינו](#), מכון מופ"ת, עמ' 91-138.
- הרפז, י' (2014). [תנאים ללמידה משמעותית](#), [הד החינוך](#) פ"ח, 40-45.
- הרפז, י' (2014). [למידה משמעותית, מה אפשר לעשות? אבני דרך](#), מגזין האינטרנט של מכון אבני ראשה.
- הרפז, י' (2010). [למידה והוראה: אנליזה של יחסים](#), [הלכה ומעשה בתכנון לימודים](#) 21, 233-246.
- זוהר, ע' (2012). [מטרות החינוך במאה ה-21 ופיתוח החשיבה במקומות שונים בעולם](#), [קריאת ביניים](#) 14, 11-14.
- יועד, צ' ואח' (2009). [אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה](#): מסמך מנחה למתכנני תכניות לימודים ארציות ומקומיות ולמפתחי חומרי למידה, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים.
- ליכטינגר, ע' (2010). [השפעתה של הסביבה הלימודית על תהליכי ויסות עצמי ומוטיבציה של תלמידים](#). [דברים](#) כתב עת אקדמי של מכללת אורנים, עמ' 135-150.
- פרילוק, נ' וחרוב, ס' (תשס"א). [לעבד טקסט \(בלי לאבדו\) על מלאכת הסיכום](#), [איגרת מידע](#) מ"ח, תשס"א, האגף לתכניות לימודים.
- רוזנר, ר' (תש"ס). [השימוש בפועלי הבעה בסיכום לסוגיו](#), [איגרת מידע](#) מ"ז, חורף תש"ס, עמ' 42-58, האגף לתכניות לימודים.
- דברים ככתבם – המאמר העיוני, דרכי קריאה וכתובה לחטיבה העליונה, האגף לתכנון ופיתוח תכניות לימודים, תשנ"ז

Harvey, S. & Goudvis, A. (2000). *Strategies that work: Teaching comprehension to enhance understanding*. Portland, ME: Stenhouse.

Salomon, G., & Perkins, D.N. (1996). [Learning in wonderland: What computers really offer education](#). In S. Kerr (Ed.). *Technology and the future of education*. (pp. 111-130). NSSE Yearbook. Chicago: University of Chicago Press.